

TEXNOLOGIYA TA'LIMI FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Jalilov Najmiddin Husanovich
Naxalboyev Nazarbek Fazliddin o'g'li
Shukurov Shuhrat Nasimovich

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika institute o'qituvchilari.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada texnologiya ta'limi fanini hamda ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari, ta'lim oluvchilar shaxsini rivojlantirish va ularni axborotlashgan jamiyat sharoitida mustaqil faoliyat ko'rsatishga tayyorlash, jamiyatning ijtimoiy buyurtmalarini bajarish shuningdek o'quv-tarbiya jarayonining barcha bug'inlarini intensivlashtirish bo'yicha ma'lumotlar bilan tanishasiz.*

Kalit so'zlar: *Texnologiya ta'limi, zamonaviy axborot texnologiyalari, dasturlash, Ta'lim oluvchilar shaxsini rivojlantirish, mutaxassis, ta'lim-tarbiya.*

Hozirgi vaqtda ta'lim tizimida o'qitishning faol usullari va zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanish asosiy masalalardan biriga aylanib qoldi. Bu masalani muvaffaqiyatli hal qilish ko'p jihatdan fan o'qituvchisining kasbiy malakasiga va pedagogik mahoratiga bog'liq. Shunday ekan, oliy o'quv yurtlarida tayyorlanayotgan mutaxassislarning pedagogik malakasini shakllantirish va pedagogik mahoratini rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Shubhasiz, bu ishda ilg'or xorijiy pedagogik tajribalar va zamonaviy axborot texnologiyalari juda qo'l keladi. Shuning uchun ham, ta'lim tizimida texnologiya ta'limi va umumta'lim fanlarini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari to'g'risida ma'lumot berish maqsadga muvofiq.

Zamonaviy axborot texnologiyalari bu – dasturlash, axborotlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash, uzatish va tasvirlash kabi ta'minlovchi metod va vositalar majmuidir.

Texnologiya ta'limida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish deyilganda o'quv, ta'lim-tarbiya jarayonida, texnologiya ta'limi faniga oid barcha ma'lumot, fundamental va zamonaviy ilg'or fan-texnika yutuqlari bo'yicha axborotlarni yig'ish, saqlash, uzatish, qayta ishlash, dasturlash va ulardan amaliy foydalanish metodlari va vositalari majmui tushuniladi.

Tadqiqot va izlanishlardan shu xulosaga keldikki, bugungi kunda ta'limga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish o'z ichiga quyidagi masalalarni qamrab olishi lozim:

Ta'lim oluvchilar shaxsini rivojlantirish va ularni axborotlashgan jamiyat sharoitida mustaqil faoliyat ko'rsatishga tayyorlash:

- Texnologiya o'quvchilarning fan bo'yicha algoritmik fikrlash tarzini rivojlantirish;

- reproduktiv faoliyat ulushini kamaytirish hisobiga o'quvchilarni ijodiy faoliyatga o'rgatish;

- loyihalarni hamkorlikda amalga oshirish asosida o'quvchilarda texnologiya ta'limi va umumta'lim fanlariga bo'lgan qiziqish va ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish;

- o'quvchilarda murakkab vaziyat va fan-texnika masalalariga oid masalalarni hal qilishda optimal yechimni qabul qilish ko'nikmasini shakllantirish;

- dastur va tizimlar bilan ishlash malakasini shakllantirish va rivojlantirish;

- o'quvchilarning fanlar bo'yicha axborot yig'ish ulardan foydalana olish malaka va madaniyatini shakllantirish.

Jamiyatning ijtimoiy buyurtmalarini bajarish bo'yicha:

- zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanib faoliyat yurituvchi malakali mutaxassis va muhandis-pedagoglarni tayyorlash;

- mustaqil bilish faoliyatiga o'rgatuvchi pedagogik vositalar va zamonaviy axborot texnologiyalarini yaratish va ulardan kasbiy ta'lim jarayonida amaliy foydalanish.

O'quv-tarbiya jarayonining barcha bug'inlarini intensivlashtirish bo'yicha:

- zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan keng foydalangan holda o'qitish jarayoni sifati va samaradorligini oshirish;

- bilish faoliyatini faollashtirish axborot omillarini aniqlash va ulardan foydalanish;

- texnologiya ta'limi fani bo'yicha fanlararo aloqadorlikni chuqurlashtirish maqsadida axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish.

Biz hozirgi zamon axborot texnologiyalarini o'quv-tarbiya jarayoniga tadbiq etish, o'quvchilarga axborot texnologiyalaridan yuksak darajada foydalanish, ta'lim jarayoni faoliyatiga ko'maklashuvchi imkoniyatlarini un uchta omil bo'yicha yoritib berishga harakat qildik (1-jadval). Jadvalda ta'lim tizimida axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar yo'nalishlari keltirilgan, xususan, texnologiya ta'limini o'qitish bo'yicha foydalanishga taqdim etish mumkin.

Jadvalda keltirilgan ma'lumotlarga tayangan holda ta'lim tizimida axborot texnologiyalaridan foydalanishni tashkil etish, ularni o'quv faoliyatiga joriy etish bo'yicha tashkiliy-tuzilmaviy sxemani keltirib o'tmoqchimiz (1-shakl). Shakldan ko'rinadiki, o'quvchilarning zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishlari sistemali amalga oshirilib borishi lozim. Bunday ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchining hamkorlikda faoliyat olib borishlari, ta'limda hamjihat, birgalikda faol ishtirok etishlarini talab etadi. Zero, ta'lim-tarbiya jarayonida bu ikki shaxs (o'qituvchi va o'quvchi) ning o'zaro faoliyat natijasi hisobga olinadi. Aks holda, o'qitish-o'qish jarayonida hech biri (o'qituvchi va o'quvchi) o'z maqsadiga erisha olmaydi. Haqiqatdan, o'qituvchi faoliyatining yutug'i o'qitishning samarasi, o'quvchining yutug'i bilish, ko'nikma va malaka hosil qilish bilan belgilanadi.

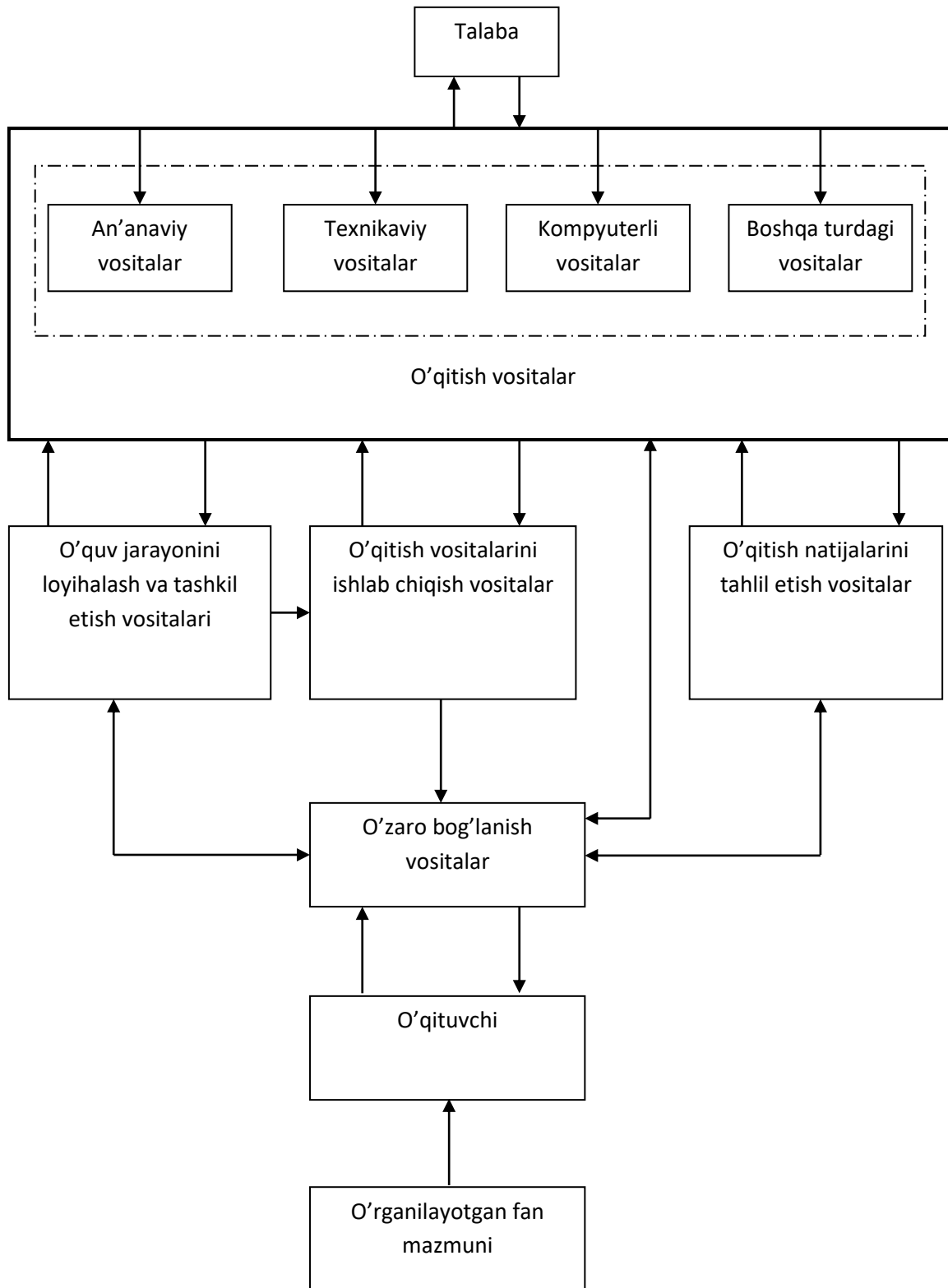
1-jadval

№	Omillar	Zamonaviy axborot texnologiyalarining o'quv jarayoniga aklashish imkoniyatlari va vositalari
1	Foydalaniladigan sh vositalari majmui	An'anaviy o'qitish vositalari, o'qitishning texnik vositalari, turli nazorat vositalari, avtomatlashtirilgan o'rgatuvchi tizimlar, aktual o'rgatuvchi tizimlar, o'quv-axborot muhiti
2	O'qitishning psixologik nazariyasi	Virtual muhitda o'qitish nazariyasi
4	Bilish faoliyati turlari	Mahsuldorlik (produktiv) faoliyat
3	O'qitish vositalari	O'quv materiallarini namoyish etish, bilimlarning joriy, oraliq kuniy nazorati, bilimlarni baholash, tashhislash, ko'nikma va kalarni shakllantirish, ko'nikma va malakalarni rivojlantirish rini ishlab chiqish
5	O'qitishni iduallashtirish vositalari	Ta'lim oluvchining o'ziga xos qobiliyatini hisobga olish
6	O'zlashtirish uchun adigan va nazorat adigan bilimlar o'rtasidagi intervali	O'qitish shart-sharoitiga bog'liq tanlash ixtiyori
7	Bilimlarni nazorat qilish g'i	Kompyuter texnik imkoniyatlarining amaliy jihatdan anmagani
8	Bilimlarni nazorat qilish ekti	O'qituvchi, o'qitish va o'rganish vositalari
9	O'rganuvchi axborot m etish imkoniyatlari	Animasiya, audio va video, ma'ruza
10	O'quv materiallarini nishni faollashtiruvchi ar	Virtual borliq bilan ishlash
11	O'qitishning texnik alarini integrasiyalash niyatlarini	Barcha o'qitish vositalarini integrasiyalash, sun'iy intellekt da o'qitishni tashkil etish vositalari
12	Turli xil sharoitda shning texnik vositalarini shning qulayligi va aviyligi	Amaliy jihatdan o'qitish shart-sharoitiga bog'liq emasligi

13	Instrumental vositalar jihozlanganlik	Turli xil sharoitda o'quv jarayonini tashkil etish va o'tkazish n mo'ljallangan avtomatlashtirilgan instrumental vositalari
----	---------------------------------------	---

1-shakl

Texnologiya ta'limi fanini o'qitishda yuqorida tavsiya etilayotgan jadval va shakldan o'z o'rnida foydalanilsa, o'qitish ishlari samara va natijalar beradi. Bundan tashqari olingan bilimlarni mustahkamlash, nazariy bilimlarni chuqurlashtirish maqsadida amaliy mashg'ulot ishlarida kompyuter imkoniyatlaridan foydalanish maqsadga

muvofiq bo'ladi. Buning uchun texnologiya ta'limi fanini o'qitishda fan yuzasidan barcha ma'lumotlarni o'zida mujassamlashtiruvchi maxsus dastur tuzib chiqilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.

Dasturdan ijodiy foydalanish, ta'lim samaradorligini oshiradi. O'quv jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash va ular asosida multimediyaviy vositalaridan foydalanish quyidagi natijalarga erishish imkonini beradi: o'quv-tarbiya jarayoni va o'quvchilarning bilish faoliyati faollashadi, o'quv materiallarni turli xil shakl va vositalar (ovoz, matn, video, grafika, animasiya) orqali taqdim etish natijasida o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi ortadi, o'quv materiallarini bayon etishda ko'rgazmalilik yuqori darajada ta'minlanadi va o'quvchilarning mustaqil fikrlashiga zamin yaratiladi, axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quv materiallari mazmuni o'quvchilar xotirasida uzoq vaqt saqlanishiga olib keladi, o'quvchilarni tabaqalashtirib o'qitish imkoniyati yaraladi, o'quvchilar mashg'ulot davomida nafaol tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanadi, o'quvchilar o'qituvchi bilan erkin muloqotga kirishadi va uning hamkoriga aylanadi, o'quvchilarda mustaqil bilim olish ko'nikmasi shakllanadi, o'qituvchining vaqti tejaladi, o'quvchilarning bilimi kompyuter vositasida nazorat qilinadi va baholanadi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, texnologiya ta'limi fanini o'qitishda zamonaviy informasion texnologiyalardan foydalanishning pedagogik asoslarini ishlab chiqish va ta'lim-tarbiya faoliyatiga tadbiiq etish mashg'ulotlarni yuqori saviyada o'tishini ta'minlab, ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirishga imkoniyat yaratib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston respublikasi Prezidentining 2020 yil 6 noyabrdagi "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-sonli qarorin. Toshkent. 2020. 6 noyabr.
2. Taylaqov N.I. Ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalarinijoriy etishning istiqbollari // Ta'lim va tarbiya -T 2002
3. Zaxarova, I.G. Ta'limda axborot texnologiyalari: oliy ta'lim uchun darslik. darslik muassasalar / I.G. Zaxarov. - M.: "Akademiya", 2008., 338-bet
4. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari: darslik / mualliflar jamoasi; ed. Bordovskoy N.V. - 2-nashr, o'chirilgan - M.: KNORUS, 2011.
5. Sh.S.Shoyimova, M.K.Xoshimova, Sh.R.Mirzayeva, M.M.Qo'ziboyeva Ta'lim texnologiyalari – Darslik. – T.: «IJODPRINT», 2020.
6. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. T. "O'qituvchi", 2004. Mavlyanov A. va boshqalar. O'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda ta'lim texnologiyalari. O'quv qo'llanma. «Tafakkur bo'stoni» nashriyoti, Toshkent, 2013.

7. Jalilov N. Texnologiya ta'limida zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanish – ta'lim sifatini oshirish omili. – Rossiya: «образование и наука в xxi веке». Выпуск № 9 (часть 2) (апрель, 2023).

8. Jalilov N. Texnologiya darslarida arduino dasturi yordamida robototexnika va mexatronikani o'rgatish usullari. -O'zbekiston: "Pedagog" respublika ilmiy jurnali. 6 – tom 4 – son /15 – aprel. 2023

INTERNET MATERIALLARI:

1. www.president.uz
2. www.arxiv.uz
3. www.venngage.com
4. www.bluleadz.com
5. www.ziyonet.uz
6. www.tami.uz